

Kurs i matrikkelføring

Matrikkeloven med
tilhørende rettskilder



Kartverket

Innhold

Innledning	4
Viktigheten av holdbar (god) metode	4
Offentlig rett og privat rett.....	4
Rettskildene	4
Hva er rettskilder.....	4
Hierarkiet for de viktigste rettskildefaktorene	5
Forskjellen mellom lovtekst og rettsregel	6
De to hovedtypene rettsregler – de skrevne og de uskrevne	6
Relevante og irrelevante faktorer.....	6
Juss – reelle hensyn – politikk	7
Lovteksten som rettskilde	7
Utgangspunktet er lovens ord.....	7
Lovtekst og rettsregel	7
Ordene lest i sin sammenheng	7
Rettskilder på Kartverkets nettsider	7
Kilder	8

Dokumentet er ikke oppdatert i forhold endringer i matrikkelforskriften og endringer i jordskifteloven som trådte i kraft 01.01.2016.

Følgende dokumenter må derfor sees i sammenheng med dette dokumentet og vil dermed også være pensum:

Link til endringer i matrikkelforskriften: **Forskrift om endring i forskrift om eiendomsregistrering (matrikkelforskriften) mv**

<https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2015-09-18-1060>

Forskrift om endring i forskrift om eiendomsregistrering (matrikkelforskriften)

<https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2015-11-06-1282>

Rundskriv H-18/15 Endringer i matrikkelforskriften fra 1. januar 2016 mv.:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-h-1815-endringer-i-matrikkelforskriften-fra-1.-januar-2016-mv/id2469899/>

Denne loven er ikke pensum
Lov om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m.
(jordskiftelova) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2013-06-21-100>

Innledning

Rettsregler avgjør hva som er tillatt, og hva som ikke er det ("forbudt"). De bestemmer rettigheter og plikter i forholdet mellom individer og individer og samfunnet.

Jussen er det farget som studerer rettsreglene og disses innhold. Det er ikke alltid slik at rettsreglene og deres innhold finnes i lovs form fastsatt av Stortinget. Riktignok er det utgangspunktet at lovgivende makt lager rettsreglene, men i vårt land har vi mange regler basert på sedvane, lovfortolkning og rettspraksis som ikke kan leses direkte ut av en lovtekst.

Vi sier at rettsreglenes nærmere innhold fastlegges ved hjelp av juridisk metode, og det er denne vi lærer om i rettskildelæren på dette kurset. Det blir ikke noen dyptgående opplæring i temaet, men for en nødvendig forståelse av rettsanvendelsen har vi prioritert å ta med en bolk om dette innledningsvis.

Viktigheten av holdbar (god) metode

Uriktig eller uholdbar juss og rettsanvendelse kan forårsake tap for enkeltindivider og samfunnet.

Offentlig rett og privat rett

Fra gammelt av er rettsreglene delt inn i to hovedgrupper: de privatrettslige og de offentligrettslige. Dette skillet går helt tilbake til Romerriket og de rettslige prinsipper som der ble utviklet.

Privatretten tar sikte på å regulere private forhold mellom to eller flere parter, for eksempel kjøp og salg. Det offentlige kan godt være part i en privatrettslig transaksjon.

Den offentlige rett regulerer derimot statens og myndighetenes forhold til borgerne. Dette er forhold mellom individ og samfunn. Den offentlige rett omfatter statsretten, strafferetten og forvaltningsretten. Matrikkeloven er således en offentligrettslig lov, da den er en særforvaltningslov. Den regulerer ikke forholdet mellom private parter hva gjelder privatrettslige forhold. Således har landmåler ikke noen myndighet eller kompetanse til å mene noe om hvor en grense mellom to parter skal gå. Det er et privatrettslig anliggende.

I dag ser vi at tradisjonelle privatrettslige områder blir mer og mer offentligrettslige. For eksempel er det som nevnt et privatrettslig anliggende å avtale grensen mellom eiendommer, men det offentlige har så store interesser i å regulere dette at det langt på vei er blitt en offentligrettslig sak å opprette nye grenser mellom to individer ved etablering av en ny matrikkelenhet.

Rettskildene

Hva er rettskilder

Rettskildene er de kildene vi kan hente informasjon fra for å komme frem til rettsregelen – gjeldende rett – for det aktuelle spørsmålet. Rettskildene – eller rettskildedefaktorene – vi regner som relevante, er: loven selv, forskrifter, lovenes forarbeider, lovens formål er en særskilt rettskildedefaktor, etterarbeider, reelle hensyn,

rettspraksis, andre myndigheters praksispublikumssedvaner, rettsoppfatninger, folkeretten og andre internasjonale rettskilder.

Disse faktorene har selvfølgelig ulik vekt, og vekten dem imellom kan variere fra spørsmål til spørsmål.

Det er to hovedspørsmål som opptar oss i rettskildelæren:

1. Hva bygger vi på når vi skal ta standpunkt til rettslige problemer? Hvilke rettskilder har vi?
2. Hvordan resonnerer vi på grunnlag av disse kildene? Plikter vi å ta lover bokstavelig? Eller kan vi tolke dem utvidende eller innskrenkende – eller i enkelte tilfeller helt bort – ut fra hva vi finner rimelig eller hensiktsmessig?

Ved første øyekast kan en kanskje tro at vi kan klare oss med den ene rettskilden – Stortingets lover. Det gjør vi altså ikke. Rettskildene samlet sett er de vi anvender for å komme frem til det "gode" resultatet juridisk sett. Det betyr ikke det DU synes er riktig eller "godt", men hva jussen ut fra de relevante rettskildene synes er den "gode" forståelse.

Hierarkiet for de viktigste rettskildefaktorene

De viktigste rettskildefaktorene er som vi har lært lover, forskrifter, lovenes forarbeider, lovens formål, etterarbeider, reelle hensyn, rettspraksis, andre myndigheters praksis, publikumssedvaner, rettsoppfatninger, folkeretten og andre internasjonale rettskilder.

I dette kurset har vi lagt Eckhoffs (2001) kategorisering av rettskildefaktorer til grunn. Det vil bli sagt mer om hver av disse i foredragene på lovkurset. Vi har også satt inn noen eksempler på rettskilder som er aktuelle for matrikkelloven under noen av kategoriene.

1. Lovtekster
Eksempler: matrikkelloven, matrikkelforskriften, forskrift om opplysninger fra grunnbok og matrikkel
2. Lovforarbeider og etterfølgende lovgiveruttalelser
Eksempler: NOU 1999:1, Ot.prp. nr. 70 (2004-2005)
Ot.prp. nr. 57 (2006-2007)
Prop. 118 L (2010-2011)
Matrikkellova – kommentarer til lov og forskrift
Prinsipputtalelser knyttet til matrikkelloven
3. Rettspraksis
4. Andre myndigheters praksis
Eksempler: Føringsinstruksen, Veileder for melding til tinglysing, Adresseveilederen, Håndbok i adressering, Forklaring til matrikkelbrev, alle fra Kartverket
5. Privates praksis
Eksempler: God landmålerskikkplakat og Gebyrmal for forvaltningsoppgaver etter matrikkelloven fra Geoforum, Registrering av seterretter fra Statskog
6. Rettsoppfatninger
7. Reelle hensyn

Denne oppstillingen forklarer også hierarkiet til rettskildefaktorene. Lovtekster har høyest rang. En kan forestille seg de syv rettskildefaktorene som skuffer i en kommode, man åpner den øverste skuffen først for å lete etter svar på en problemstilling. Finner man ikke svar i lovtekstene åpner man skuff nummer to og leter i lovforarbeider og etterfølgende lovgiveruttalelser også videre.

Forskjellen mellom lovtekst og rettsregel

I og med at vi har flere rettskildefaktorer som kan være relevante og bli tillagt vekt, sier det seg selv at det ofte er utilstrekkelig bare å se på den ene faktor som en lovtekst. Lovens forarbeider og formål kan føre til en avvikende fortolkning i forhold til ordlyden. Ordlyden er også sjelden helt presis og det kan derfor være nødvendig å bruke andre rettskildefaktorer til å avgjøre nøyaktig hvordan teksten er å forstå, eller mer presist: hva rettsregelen er.

Det er denne rettsregelen en må rette seg etter, og som domstolene også må legge til grunn i sine avgjørelser.

De to hovedtypene rettsregler – de skrevne og de uskrevne

All rett står altså ikke i Stortingets vedtatte lovtekster. Dette gjelder på to områder:

1. Der det faktisk foreligger en viss lovgivning, men der andre rettskildefaktorer må brukes til å fortolke eller i realiteten utfylle og supplere loven. Eksempel her er matrikkellovens § 26.
2. Der vi ikke har noen lovtekst å forholde oss til i det hele tatt. På forvaltningsrettens område, der matrikkelloven hører hjemme, har vi en rekke ulovfestede forvaltningsrettslige grunnprinsipper som må følges, selv om de ikke er nedskrevet i noen lovtekst.

I begge disse tilfellene kan en si at alle faktorene (kildene) vi har hørt om foran kan være relevante, og vil bli tillagt vekt.

Det er vesentlig at hele måten å tenke på blir forskjellig i de to tilfellene.

1. Står vi overfor et rettsspørsmål der det foreligger en lovtekst, blir utgangspunktet for forståelsen av hva som er gjeldende rett, hva som er sagt i vedkommende lovbestemmelse. Selve den vedtatte teksten er både et utgangspunkt og et tungtveiende moment. Både av hensyn til dem som innretter seg etter lovteksten og ut fra lojaliteten til lovgiver, er det naturlig og riktig å bygge på teksten.
2. Innenfor den uskrevne rett blir ikke poenget i første omgang å forstå en tekst. Her er det jo nettopp ikke vedtatt noen bindende bestemmelse fra lovgivers side. Det gjelder her å finne frem til de andre relevante rettskildefaktorene og foreta en avveining mellom dem. Selv om vi ikke har noen særlig lovtekst å legge til grunn, kan det for eksempel blant rettskildefaktorene være en lov som gjelder andre spørsmål som kaster lys over det som skal avgjøres.

Relevante og irrelevante faktorer

I avgjørelsen av om en faktor er relevant eller irrelevant må vi spørre oss hvorfor vi legger vekt på en faktor generelt. Ut fra en slik innfallsvinkel kan vi lettere si noe om i hvilken utstrekning faktoren bør spille rolle og hvilken vekt den bør tillegges.

Det er ikke mulig, slik som noen har forsøkt seg på, å sette opp generelle prinsipper for hva som er relevant som reelle hensyn i en juridisk tankegang. Dette avhenger av en fortolkning av den enkelte lov. Særlig vil lovens formål og forarbeider ofte gi en

pekepinn om hva som bør vektlegges i den nærmere fastsettelsen eller forståelsen av regelen.

Dere kommer altså IKKE unna å ha et bevisst forhold til lovens formål og en aktiv bruk av forarbeidene.

Juss – reelle hensyn – politikk

Vi har ofte lett for å oppfatte reelle hensyn som "politiske" og vurderingen av dem som "politikk". Dette skulle være i motsetning til juss. Slike synsmåter er ikke faglig holdbare. Det fremgår både av viktige høyesterettsdommer og av Stortingets praksis. De politiske synspunkter og hensyn skal lovgiver selv ha ivarettatt: Som Høyesterett sa det i kløftadommen: "... domstolene uten videre må akseptere lovgivers politiske vurderinger". Det samme må vi i Statens kartverk og dere som førere i matrikkelen. Det må en alltid huske.

Lovteksten som rettskilde

Utgangspunktet er lovens ord

Det er alltid lovens ord, slik det er skrevet, som er utgangspunktet når en skal finne rettregelen. Dette er den tyngste rettskilden og den vi alltid starter med.

Lovtekst og rettsregel

Som tidligere nevnt kan de andre rettskildefaktorene, hver for seg eller i sum, bli så tungtveiende at de modifierer eller slår ihjel lovens ord. Da vil rettsregelen bli en annen enn lovteksten.

Ordene lest i sin sammenheng

Det er alltid viktig å lese ordene i sin rette sammenheng. En må ikke bare lese hele paragrafen, men også hele kapittelet, ja sågar kanskje hele eller deler av resten av loven, for å få et tilstrekkelig perspektiv. Ikke gå i fellen med å bare lese siste setning i en paragraf, eller for den saks skyld bare det som står etter et komma, og tro at det er rettsregelen.

Rettskilder på Kartverkets nettsider

Kartverket har laget en egen side på kartverket.no som heter "Matrikkelloven med tilhørende rettskilder". På denne siden finner man igjen de syv rettskildefaktorene som ble godt gjennom over, med alle tilgjengelige rettskilder som Kartverket er klar over.

Full lenke til siden: <http://www.kartverket.no/Eiendom-og-areal/Matikkelen/veiledning-for-lokal-matikkemyndighet/Matikkelloven-med-tilhorende-rettskilder/>

Rettskilder utarbeidet av kartverket er å finne i punkt 4 "Andre myndigheters praksis". I tillegg har Kartverket et brukerstøtteapparat, "Matikkelhjelp", som hjelper kommunene og andre ved å besvare problemstillinger knyttet til matikkelloven og matikkelsystemet. Kontaktinformasjon til brukerstøtten finnes her: <http://www.kartverket.no/Eiendom-og-areal/Matikkelen/veiledning-for-lokal-matikkemyndighet/Brukerstotte-for-matikkelen/>

Kilder

Eckhoff, Torstein (2001). Rettskildelære. Oslo: Universitetsforlaget. 414 sider.